

تعهد توسط ایالات متحده دیداری در چارچوب ۵+۱ صورت خواهد گرفت. ظریف همچنین گفت که «ایران می‌تواند یکی از بندهای برجام را که بر اساس آن پروتکل الحاقی در مجلس ایران به تصویب می‌رسد و در برابر آن نیز کنگره لغو دائمی تحریم‌های ایران را مصوب کند.» این در حالی بود که وزیر خارجه ایران در اوایل مرداد ماه که سفر ۶ روزه‌ای به نیویورک داشت، چنین پیشنهادی را در قبال بازگشت آمریکا به برجام در گفت‌وگو با رسانه‌های آمریکایی مطرح کرده بود. طرح دوباره آن نشان می‌داد که نهادهای تصمیم‌گیرنده سیاست خارجی نظیر شورای عالی امنیت ملی و دولت از ماه‌ها قبل به یک جمع‌بندی در زمینه نحوه مواجهه با واشنگتن رسیده‌اند و سیاستی منسجم را طی ماه‌های گذشته دنبال کرده‌اند.

در چنین فضایی بود که انبوه پرسش‌ها ذهن بسیاری از ایرانیان را در آستانه سفر روحانی به خود مشغول کرد و این گمانه مطرح بود که اگر ترامپ واقعاً عقب‌نشینی کند و حداقل بخشی از تحریم‌ها را بردارد، آیا روحانی اجازه خواهد داشت که مثلاً یکی از دلان‌های سازمان ملل با ترامپ چند جمله مشابه گفت‌وگوی تلفنی‌اش با او باامارد و بدل کند؟ آیا ایران اصلاً مایل بود ابتکار آغاز گفت‌وگو با آمریکا را به دولت روحانی بدهد؟ در کنار این‌ها سؤال‌های دیگری هم مطرح شد. اگر کشورهای غربی یکپارچه به این نظر برسند که ایران مسئول وقایع مشکوک اخیر در منطقه است، آنگاه رئیس جمهوری ایران و وزیر خارجه‌اش چقدر می‌توانند با شعار «صلح هر مز» در سازمان ملل مانور دهند؟

■ طفره از صدور مجوز سفر

همانطور که انتظار می‌رفت، حواشی سفر به نیویورک برای رئیس جمهوری ایران و وزیر امور خارجه‌اش پیش از حضور در نشست سازمان ملل و در تهران آغاز شد. ظریف صبح روز پنجشنبه ۲۸ شهریور مایک پومپئو، همتای آمریکایی‌اش را متهم کرد که در تلاش است با ارجاع به فهرست‌های تحریمی خود خوانده از وظیفه صدور ویزای هیأت ایران برای شرکت در سازمان ملل شانه‌خالی کند. او در پیامی توییتی نوشت: «وزیر خارجه پمپئو تلاش می‌کند با توسل به عناوین ادعایی الزام آمریکایی‌ها را برای صدور ویزا برای هیأت‌های سازمان ملل طفره ببرد.» برخی رسانه‌های داخلی از جمله خبرگزاری ایرنا وایلنا هم از احتمال لغو سفر رئیس جمهوری به نیویورک برای شرکت در نشست مجمع عمومی سازمان ملل خبر دادند. علی‌رغمی، سخنگوی دولت نیز اعلام کرد که رئیس جمهوری برای انجام این سفر مرد شده است.

درواکنش به چنین خبرهایی، رئیس جمهوری آمریکا گفت به نظر او می‌باید برای روحانی و هیأت همراهش برای حضور در نشست مجمع عمومی سازمان ملل در نیویورک ویزا صادر شود. تأخیر در صدور ویزا تا ساعات پایانی پنجشنبه ۲۸ شهریور ادامه داشت و وزارت خارجه خود را آماده می‌کرد تا بپایانیه‌ای اعتراضی به عدم دریافت مجوز سفر مقام‌های بلندپایه ایران به نیویورک منتشر کند. تا اینکه وزارت خارجه آمریکا با تأخیری قابل توجه برای رئیس جمهوری و وزیر خارجه ایران ویزا صادر کرد. این در حالی بود که اعضای مهمی از هیأت همراه ویزا نگر فتند، مثلاً هیچ‌یک از معاونین دفتر روحانی و کسانی که مسئولیت هماهنگی دیدارهای او را در نیویورک بر عهده داشتند، نتوانستند به نیویورک بروند. ویزایی که صادر شد سخت‌گیری قابل ملاحظه‌ای هم درباره محدودیت سفر هیأت ایرانی لحاظ کرده بود. بدین ترتیب روحانی و ظریف فقط اجازه داشتند که از فرودگاه به هتل بروند و در محدوده کوچکی بین هتل و ساختمان معروف سازمان ملل در نیویورک رفت‌وآمد کنند.

■ ماجرای حمله به آرامکو

فارغ از ماجراهای تقابل تهران و واشنگتن که حاشیه‌های مربوط به آن خیلی زود آغاز شده بود، حضور روحانی در نیویورک تحت تأثیر رویداد دیگری قرار گرفت که ۸ روز پیش از این سفر اتفاق افتاده بود. صبح روز شنبه بیست و سوم شهریور تأسیسات نفتی شرکت آرامکو واقع در شرق عربستان مورد هدف حملات پهپادی و موشک‌های کروز قرار گرفت و مجموعه پالایشگاه‌های این شرکت در دو منطقه «بقیق» و «خریص» دچار آتش‌سوزی شد؛ در حالی که نیروهای انصارالله یمن مسئولیت حمله به این تأسیسات نفتی را بر عهده گرفتند و اعلام کردند که این عملیات توسط ۱۰ پهپاد انجام شده است، عربستان سعودی با متهم کردن ایران به انجام این حمله کوشید اسناد ادعایی خود را با همراهی آمریکا به سازمان ملل ببرد و پای شورای امنیت را به این قضیه باز کند.

متهم کردن ایران بابت حمله به تأسیسات نفتی آرامکو در منطقه بقیق که اسناد متقنی هم برای آن در دست نبود، باعث می‌شد تنش‌ها در رویارویی تهران و ریاض بشدت افزایش یابد و فضای دیدارهای دیپلماتیک روحانی را در سازمان ملل تحت تأثیر قرار دهد. «ترکی مالکی»، سخنگوی ائتلاف سعودی در نمایشی شبیه آنچه بارها نخست‌وزیر اسرائیل یا نماینده قبلی آمریکا در سازمان ملل علیه جمهوری اسلامی ایران به راه انداخته بودند، تصویری را نشان داد که به گفته وی سندی برای «نقش غیر قابل انکار» ایران در حمله به

آرامکو بود. او تأکید کرد که سلاح‌های به کار گرفته شده در حمله به تأسیسات پالایشگاهی و نفتی، ساخت ایران و عملیات از حمایت تهران برخوردار بوده است. همزمان با این اظهارات، «مایک پمپئو» وزیر امور خارجه آمریکا نیز به عنوان نخستین مقام آمریکایی که انگشت اتهام را در ارتباط با حملات مزبور به سوی ایران نشانه گرفت، در سفر به ریاض ادعا کرد که این رخدادها در حکم «اقدام جنگی» ایران بوده و امنیت انرژی جهان را به خطر انداخته است. مقام‌های آمریکایی هم مدعی شدند که «مهم‌ترین مدرک، تصاویر ماهواره‌ای منتشر نشده‌ای هستند که سپاه پاسداران ایران را در پایگاه هوایی اهواز در جنوب غرب ایران در حال آماده‌سازی حمله نشان می‌دهند». تلاش واشنگتن برای ایجاد پرونده‌ای علیه ایران در آستانه برگزاری مجمع عمومی سازمان ملل با هدف اقناع شرکای غربی به همسویی با واشنگتن و اعمال فشار مضاعف بر تهران آغاز شده بود و این فشار را بیانیه رهبران فرانسه، آلمان و بریتانیا ادامه یافت. امانوئل مکران، بوریس جانسون و آنگلا مسنول حملات ماه جاری به تأسیسات مهم نفتی در عربستان سعودی بوده است و از ایران خواستند به جای تحریک راه‌گفت‌وگورادپیش‌گیر.

نکته جالب آنکه در حالی که همه نهادهای نظامی و سیاسی ایران، هرگونه نقش داشتن در حمله به میادین نفتی عربستان را تکذیب می‌کردند، برخی رسانه‌های آمریکایی مدعی شدند که این حملات از سوی برخی از جناح‌های سیاسی غیر همسوبا دولت روحانی انجام شد تا امکان هرگونه دیدار میان او و ترامپ را ناممکن سازند.

شبکه خبری «سی‌بی‌اس» آمریکا به نقل از یک مقام رسمی آمریکا روز چهارشنبه ۲۸ شهریور گزارش داد که حمله به تأسیسات نفتی عربستان سعودی با تأیید بالاترین نهاد حاکمیت ایران صورت گرفته است. به گزارش راشادوبین المللی فرانسه ژان اولودریان، وزیر امور خارجه فرانسه هم بارد عاملیت حوثی‌ها گفت: «شاید هدف حمله به عربستان با هدف پیشگیری از ملاقات حسن روحانی و دونالد ترامپ انجام شده باشد.» این حدس و گمان، بر مبنای روایتی بود که از سوی جناح‌های تندرو-میانه‌رو در صحنه سیاسی ایران و خوشحالی پنهان نشده برخی رسانه‌ها عرضه شده بود. چه روزنامه اصول‌گرای «هفت صبح» با اشاره به ماجرای حمله پهپادی به آرامکو در مطلبی با عنوان «فشار حداکثری بر ترامپ» نوشت: «سیاست فشار حداکثری که ترامپ آن را پی گرفته بود، مانند یک بومرنگ به سمت خود او بازگشته است. در واقع ایران با راهبرد پایان صبر استراتژیک خود و البته فعال کردن برخی از ظرفیت‌های منطقه‌ای خود توانسته متحدان آمریکا در منطقه را بشدت مورد فشار قرار دهد.» این موضع‌گیری‌ها درباره حمله به تأسیسات نفتی عربستان تا اندازه زیادی در به راه افتادن جو منتفی علیه روحانی و ظریف در نیویورک تأثیر داشت و مقامات ایرانی در سازمان ملل بخشی از تلاش خود را معطوف خنثی کردن سناریوی متهم‌سازی ایران

در پرونده آرامکو کردند. رئیس جمهوری ایران سفر خود را در بحبوحه چنین فضایی با این پیام در صفحه اینستاگرام خود آغاز کرد که «منطق ما، امنیت درون زابرای خلیج فارس و تنگه هرمز است و با شعار و طرح «ائتلاف امید» و ابتکار «صلح هر مز» به نیویورک می‌رویم.» وقتی روحانی به نیویورک رسید، در همان آغاز دیدار با مکران و سپس در دیدار با آنگلا مرکل، صدراعظم آلمان و بوریس جانسون، نخست‌وزیر بریتانیا به این بیانیه اعتراض کرد. روحانی در خلال جلسه با مدیران ارشد رسانه‌های آمریکایی هم اتهام‌زدن به ایران را در حمله به آرامکو خجالت‌آور خواند و گفت: «مبنای اتهام‌زدن به ایران در مورد حمله به آرامکو، صرفاً این است که نمی‌خواهند قبول کنند ارتش یمن توان نظامی حمله موشکی و پهپادی را دارد. این یعنی اتهام‌زدن‌گان به ایران هیچ‌بر آور واقعی از پیشرفت‌های نظامی یمنی‌ها ندارند، چشمان خود را بسته‌اند و صرفاً به گمانه‌زنی پسند کرده‌اند.» شماری از رسانه‌های آمریکایی هم به راه افتادن چنین جوی را نشانه تشدید تلاش سعودی‌ها برای ترغیب ترامپ به ورود به میدان جنگ نظامی دانستند. نیویورک تایمز در مقاله‌ای از خطر غلتیدن آمریکا به جنگ با ایران نوشت: «رابرت گیتس، وزیر دفاع اسبق یک بار به طعنه گفته بود که عربستان سعودی می‌خواهد «با ایرانی‌ها جنگد، اما تا آخرین قطره خون نظامیان آمریکایی». این خطر وجود دارد که ما به سمت این کابوس بختیم.... رئیس جمهوری ترامپ با وضعیت بغرنجی روبه‌روست.»

■ تلاش‌های بی‌امان مکران

تلاش‌های مکران که در پی اثبات این نکته بود که پاریس نه در عرصه بین‌المللی و نه در مورد برنام‌ه هسته‌ای ایران، دیگر باز یگری حاشیه‌ای نیست و نزدیکی ایران و فرانسه

وقتی روحانی به نیویورک رسید، در همان آغاز دیدار با مکران و سپس در دیدار با آنگلا مرکل، صدراعظم آلمان و بوریس جانسون، نخست‌وزیر بریتانیا به این بیانیه اعتراض کرد.